

ТРИ КОЛЬОРИ МАГДАЛИНИ

(«Одержима» Лесі Українки в національному монотеатрі 2010-х років)

Дмитро Єрмолович-Дащинський

магістр мистецтвознавства,

член Національної спілки театральних діячів України,

стипендіат Програми імені К. Калиновського

Інституту досліджень Східної Європи Варшавського університету,

вул. Обозна, 7-55, Варшава, Республіка Польща, 00-332

d.ermolovichdashchinskiy@gmail.com

У 150-ту річницю національного деміурга й генія європейської літератури Лесі Українки культурна спільнота представила неймовірний діапазон подій від прем'єр драматичних вистав і балетів до флешмобів і клубних імпрез електронної музики. Незалежно від ювілейних дат мистецьку увагу видатних українських акторок як поточного, так і минулого віків притягувала поема «Одержима», виконувана на сцені й телевізійному екрані Ларисою Кадировою, Лідією Данильчук, Олександрою Галицькою та іншими. Свіжість інтерпретації й експериментальний підхід до класики вирізняють моновистави «Міріям» (Чернігівський обласний театр ім. Т.Г.Шевченка, 2018) і «Одержима» (незалежний театральний проект Людмили Колосович, 2014), викликаючи невдаване дослідницьке зацікавлення.

«Міріям» в інсценізації і вистрої заслуженого артиста України Андрія Бакірова, тяжуючи до традицій модернізму, тримається в кшталті тонкого психологічного театру. В експериментальному просторі «Біла сцена» Оксана Гребенюк, заслужена артистка країни, «українська Грета Гарбо» готова бути непривабливою і водночас жахливо широю. Цікаво, що Міріям, через постать якої Леся Українка інтерпретує життєвий шлях святої Марії Магдалини, актриса грає ще в одній, ансамблевій виставі в репертуарі рідного театру – поетичній притчі «Одержима» (режисер – Олександр Лаптії, художник – Анастасія Григор'єва, 2015), не полишаючи прагнення докладніше перевинайти роль, перечитати образ із більшою увагою.

Просте сценографічне розв'язання творить ефектний і переконливий портрет вистави. У вибудованому сценічному світлі тло, утворене переважно сріблястою фолією, варіює кольорами від чорного й сірого до полум'яно-червоного, зроджуючи візію побитих морозом голих гілок – Гетсиманського саду, замордованого холоднечею смерті і зради. Монохромність строю героїні несе символізм убозтва земного життя (чорний) і духовного очищення (білий). Голоси Йоганни, Старого, Слуги і Преторіанця лунають награні, неначе в голові божевільної героїні, й у цій мистецькій техніці є наочним реалістичний план. Репліки Месії у великому друці є трансльовані на фронтальний вищий портал, і Міріям, яка долучається до діалогу, не виголошує їх, а лише відповідає, бо «на початку було Слово, і Слово було у Бога, і Слово було Бог» (Йоанна 1:1).

Через велетенську працю душі акторки божевілья її Міріям набирає обертів із перебігом гри, і її погляд у фіналі – то очі особи цілком зламаной, зі зруйнованим внутрішнім світом. Стулчасті купейні двері, що відокремлюють люстро умовної сцени від ширми, у фінальному акті ховають Міріям як ув'язнену або невиліковно хвору пацієнтку, живцем замикаючи її в гробниці, де нема Месії, та й «чому шукаєте ви живого посеред мертвих?» (Луки 24:5).

На наш погляд, найбільш неочікувана і нетривіальна інтерпретація поеми «Одержима» в монотеатрі належить заслуженій артистці України Людмилі Колосович, яка поставила й виконала однойменну виставу, прем'єра якої відбулася 14 липня 2014 р. на сцені Львівського національного університету імені І. Франка, через 8 днів після звільнення міста Слов'янськ – малої батьківщини акторки. Перше звернення мисткині до твору Лесі Українки мало місце ще в 1996 р., це була самостійна акторська робота в Першому академічному українському театрі для дітей та юнацтва.

Якщо здебільшого українські акторки виконують поему як найпотаємнішу жіночу історію, ідентифікуючи себе з Міріям, то задум «Одержимої» на львівській проектній сцені розгортається як конфлікт творчої особистості, наділеної духовною силою і винятковими здібностями, й запамороженої очікуванням крові юрби, що прагне офіри. Акторка грає як відсторонений обсерватор, абстрактний медіум театру, який вільно перевтілюється в усіх персонажів, і Міріям у її виконанні – то не вар'ятка, але провидиця, наділена надпотоугою й відкрита до спілкування з Богом.

Пластика мисткині є об'ємною, самостійною, неймовірно різнобарвною і символічною і є, у певному сенсі, «твором у творі», у дечому розкри-

ваючи характер головної героїні (режисер – Наталія Сенів-Каспшишак). Задум є употужнений захоплюючою сценографією з газетними обрисами натовпу, що мітингує, а також гіпнотичною спіраллю як центральним образом вистави, на які накладаються напівпрозорі проєкції кінохроніки воєн і катастроф ХХ ст. (художник – Оксана Радкевич). У колористичній системі вистави присутні три головні кольори: чорний, білий і червоний. У фіналі акторка з'являється на сцені в білому декорованому бронезилеті, як водночас наречена і смертниця (художник із костюмів – Наталія Руденко-Краєвська). Вистава стала одним із найбільш експресивних і емоційно докладних алегоричних відгуків на події російського силового втручання й інформаційно-пропагандистської війни на Донбасі.

На каналах YouTube сьогодні можна знайти численні виконання монологів із драматичної поеми «Одержима», чие театральне зерно було зрощене самою авторкою. Дівчата читають поему на відкритих лекціях у школах, на літературних вечорах у бібліотеках, під час виступів художньої самодіяльності, на вступних екзаменах до театральних коледжів і ВНЗ. На жаль, культурна канонізація будь-якого класичного твору позбавляє його життя і віддаляє від сучасника. Однак представлені сценічні твори й сама невгасна цікавість найкращих діячів національного театру до спадку Лесі Українки переважають цю небезпеку.